

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VII, Nr. 250

Parasjat Sjelach lecha

18 Sivan 5768
20/21 juni 2008

Parasjat Sjelach lecha (Bamidbar 13:1 - 15:41)

Parasja overzicht

Op aandringen van de Israëlieten, en met instemming van Hasjem, zendt Mosjé twaalf verkenneren uit, één van iedere stam, om Kena'an te onderzoeken. Daar hij moeilijkheden verwacht, verandert Mosjé de naam van Hosje'a in Jehosjoe'a, waarbij hij uitdrukking geeft aan een gebed dat Hasjem hem deze missie niet zal laten mislukken. Zij komen 40 dagen later terug, grote vruchten met zich mee dragend. Wanneer tien van de twaalf verkenneren verklaren dat het volk van het land Kena'an net zo groot is als het fruit, worden de mensen ontmoedigd. Calev en Jehosjoe'a, de enige twee verkenneren die nog steeds een invasie voorstaan, proberen de geest van de mensen te versterken. Het volk besluit echter, dat het Land de mogelijke risico's niet waard is, en zij eisen zelfs om terug te keren naar Egypte! De hartstochtelijke gebeden van Mosjé sparen het volk van een uitroeiing door G-d's hand, maar Hasjem deelt hun mee dat het volk 40 jaar in de woestijn moet blijven, totdat al de mannen die gehuild hebben om de valse verklaringen van de verkenneren, zijn overleden. Een berouwvol groepje begint een plotselinge inval in het Land, gebaseerd op de oorspronkelijke opdracht van Hasjem. Mosjé waarschuwt hen niet door te zetten, maar zij negeren zijn waarschuwingen en worden afgeslacht door de Amalekieten and Kena'anieten. Hasjem geeft Mosjé instructies betreffende de offers die gebracht zullen moeten worden wanneer de Israëlieten ten slotte het Land Israël zullen binnentrekken. Zij moeten *challah* van hun deeg afzonderen, een gift voor de *kohanim*. De wetten voor een offer na een onopzettelijke zonde worden uitgelegd, zowel voor een individu als voor een groep. Echter als iemand godslasteringen uitslaat, en daar geen berouw over heeft, dan zal hij geestelijk worden afgesneden van zijn volk. Er wordt een man gevonden die, in overtreding van de Sjabbatwetten, op openbaar terrein hout sprokkelt. Hij wordt ter dood gebracht. De voorschriften voor *tsietsiet* worden geleerd. Wij zeggen de afdeling van de *tsietsiet* twee maal per dag ter herinnering aan de uittocht uit Egypte.

Door Ohr Somayach in Jeruzalem, Israël

©1998 Ohr Somayach International - Alle rechten voorbehouden

De Haftara voor Parasjat Sjelach Lecha

Jehosjoea 2:1-24

Korte inhoud: Jehosjoea, de opvolger van Mosjé, zendt twee verspieders naar Jericho om de stad te verkennen. De spionnen komen bij de herberg van de prostitué Rechav, waar zij blijven. De koning van Jericho hoort over de spionnen en eist van Rechav dat zij hen uitlevert. Zij antwoordt dat zij al weggegaan zijn, maar zij heeft hen in werkelijkheid verborgen op haar dak onder wat vlas. De mannen van de koning zoeken de hele Jordaanvallei af naar de twee spionnen. Rechav vraagt de twee spionnen om in ruil voor haar hulp, haar leven en dat van haar familie te sparen. De mannen beloven dat. Rechav's huis was in de stadsmuur en zij laat de mannen langs een touw uit het raam in de muur vluchten. De mannen verzekeren haar dat zij een rode draad uit datzelfde raam moet hangen, waaruit zij gevlucht zijn, als herkenningsteken en dat heel haar familie in dat huis zijn toevlucht moet zoeken. Dan zullen zij gespaard worden. De spionnen verlaten Jericho en verbergen zich in de bergen, totdat het veilig is om terug te keren naar het Israëlische kamp. Zij vertellen Jehosjoea: „Hasjem heeft ons het hele land in handen gegeven” en dat de inwoners van het land angstig de komst van de Israëlieten afwachten.

Het verband met de parasja

In de parasja zegt Hasjem tegen Mosjé dat hij er verspieders op uit moet sturen om het land Kena'an te verkennen. In de Haftara zendt Jehosjoea, de opvolger van Mosjé verspieders uit om Jericho te verkennen. In de parasja komen twee van de twaalf verspieders terug met positieve verhalen over het te veroveren land en geven blijk van hun vertrouwen in Hasjem, de overige tien hebben daar geen vertrouwen in en het resultaat is dat het volk veertig jaar in de woestijn moet zwerven. De twee verspieders van Jehosjoea hebben wel vertrouwen in Hasjem en het resultaat is dat Jericho veroverd wordt.

* * *

Inzicht in Parasjat Sjelach Lecha

13 ¹Hasjem sprak tot Mosjé als volgt: ²Stuur voor jezelf mannen uit die het land Kena'an, dat Ik de Israëlieten geef, zullen verkennen. Je moet telkens één man voor de stam van zijn voorvaderen sturen, ieder van hen een man van aanzien.

Rasji: **13. 2. Stuur voor jezelf mannen uit** – Waarom volgt de afdeling over de spionnen onmiddellijk op de afdeling over Mirjam? Omdat zij gestraf werd wegens de lastertaal die zij over haar broer gesproken had en deze booswichten zagen dit, maar leerden daar geen les uit.

Stuur voor jezelf – Jij zendt, als jou dat goed lijkt; Ik gebied het je niet. Indien je echter wilt, zend hen dan. Omdat de Israëlieten kwamen en zeiden: „Wij willen mannen voor ons uitzenden, zoals er gezegd is: „En jullie kwamen naar mij toe” [*Dewariem* 1:22] en omdat Mosjé daarover de Sjechina [G-ddelijke aanwezigheid] raadpleegde, zei Hij: Ik heb hun gezegd dat het Land goed is, want er is gezegd [*Sjemot* 3:17]: „Ik zal jullie opvoeren uit de ellende van Egypte, enz.” [Maar nu zij daarin geen vertrouwen meer blijken te stellen, nu zweer Ik] bij hun leven, dat Ik hun aanleiding zal geven om te zondigen door toedoen van de woorden van de spionnen, opdat zij het niet in bezit zullen nemen.

Ramban: **Als je dat wilt** – Als je denkt dat dat nodig is. Ik geef je geen opdracht om hen uit te zenden, maar als jij dat wilt, doe dat dan maar. G-d zei dit omdat de Israëlieten naar Mosjé toe kwamen en zeiden [*Dewariem* 1:22]: „Stuur voor ons mannen uit.” En Mosjé vroeg aan de G-ddelijke Aanwezigheid wat hij moest doen en daarop zei G-d: „Ik heb hen destijds [bij de Uittocht] verteld dat het een goed land is, zoals er geschreven staat [*Sjemot* 3:17]: „Ik zal jullie uit de ellende van Egypte voeren... naar een land dat overvloedig van melk en honing.” Maar waarlijk, Ik zal hen de gelegenheid geven om te struikelen door middel van de episode met de spionnen, zodat zij het land niet zullen kunnen innemen.” Dit is de tekst van *Rasji* [in diens commentaar op Sota 34b], gebaseerd op de Midrasj.

Hier kan men vragen, dat als dit zo is, dan heeft Mosjé zelf hier gezondigd, want er staat in het volgende vers [*Dewariem* 1:23]: „En het idee was goed in mijn ogen.” [Daar Mosjé wist dat het plan niet de goedkeuring van Hasjem had, waarom leek het hem dan een goed idee?] En verder, waarom vertelde hij de spionnen om te onderzoeken of het Land „goed of slecht is” [*Bamidbar* 1:19]? Hem was toch al verteld dat het „een goed en groot land was”? [*Sjemot* 3:8] En verder, wat deden de spionnen verkeerd, nu Mosjé hen gezegd had: „En kijk wat voor een land het is en of de mensen die daar wonen sterk of zwak zijn, of ze met weinig of met velen zijn” [verderop vs. 18]. En hij vroeg hen omtrent de steden, of die open of versterkt waren [vs. 19] en zij moesten toch op zijn minst een antwoord geven op zijn vragen. Wat was hun overtreding, wat was hun zonde toen zij Mosjé vertelden: „De mensen die in het land wonen zijn krachtig, de steden zijn versterkt en zeer groot”? [vs. 28] Zond hij hen dan uit in de veronderstelling dat zij hem een vals verslag zouden doen? En denk niet dat hun fout alleen maar was dat zij rapporteerden: „Het is een Land dat zijn bewoners opeet” [vs. 32], want voordat zij dit aan het volk vertelden, had Kalev al met hen geredetwist [vs. 30]. [Het is dus duidelijk dat voordat de spionnen hun geringschattende opmerking over het Land maakten, het volk daar al niet meer naar toe wilden. De misdaad van de spionnen kan daarom niet alleen maar zijn dat ze zeiden dat het Land zijn bewoners opeet.] En er staat ook geschreven dat het volk zei: „Onze broeders [d.w.z. de spionnen] hebben onze harten doen smelten, toen zij zeiden: Die mensen zijn groter en langer dan wij, enz.” [*Dewariem* 1: 1:28] en hier [*Bamidbar* 14:3] staat geschreven: „Waarom moet Hasjem ons naar dat land brengen om er door het zwaard te vallen? Onze vrouwen en kinderen worden er oorlogsbuit!” En toch zei Mosjé Rabbeinoe zelf soortgelijke dingen tegen de kinderen van de Israëlieten uit de tijd van de spionnen [*Dewariem* 9:1-2]: „Hoor, Israël! Je trekt nu over de Jordaan om grotere en machtiger volken te veroveren dan jezelf bent, grote steden, hemelhoog versterkt. Een groot volk en hoog van postuur, afstammelingen van Anak, waarvan je weet en waarover je hebt horen zeggen: ‘Wie is bestand tegen de afstammelingen van Anak?’” Welnu, als de overtreding en de zonde van de spionnen bestond uit het ontmoedigende rapport dat zij gaven over de kracht van dat volk in Kena'an, waarom maakte Mosjé hun kinderen dan bang op dezelfde manier als de spionnen hun vaders bang gemaakt hadden? En bovendien, wat was er helemaal voor een reden voor Mosjé om de spionnen uit te zenden? Als zij zouden rapporteren dat de bewoners van het Land zwak waren – fijn. Maar als zij zouden vertellen dat die mensen erg sterk waren – was het dan zijn bedoeling om hen terug te brengen naar Egypte?!

Echter de verklaring van dit alles is als volgt: De Israëlieten wilden handelen zoals iedereen doet die oorlog voert in een ander land, namelijk om mannen uit te sturen die de wegen en de toegangen tot de steden zouden verkennen, zodat als zij terug zouden komen van hun missie, de verkenners aan het hoofd van het leger zouden gaan om de weg te wijzen, op een soortgelijke manier als er gezegd is [*Sjoftiem* 1:24]: „Toon ons de ingang tot de stad.” Dus de Israëlieten verwachtten van de verkenners dat zij hen zouden adviseren welke stad zij het eerst zouden aanvallen en vanuit welke richting zij het makkelijkst het land zouden kunnen veroveren. Dit is ook wat zij expliciet zeiden [*Dewariem* 1:22]: „Lasten we mannen voor ons uitzenden om voor ons het Land te verkennen en laten ze ons berichten terugbrengen welke weg we moeten nemen en naar welke steden we [het eerst] zullen gaan.” Dit zijn de juiste richtlijnen voor iedereen die van plan is een vreemd land te veroveren. En dat was wat Mosjé zelf ook deed, toen hij zei [verderop 21:32]: „Mosjé liet Jazér verspieden,” en Jehosjoea bin Noen zond ook „twee spionnen” uit [*Jehosjoea* 2:1]. Het was om deze reden dat het verzoek van het volk om verkenners uit te zenden, goed was in de ogen van Mosjé, want Tora staat het een mens niet toe om alleen maar te vertrouwen op wonderen, maar Tora gebiedt degenen die ten oorlog uittrekken, om zich te wapenen en om alle mogelijke voorzorgsmaatregelen te nemen en om zonnodig hinderlagen te leggen, zoals er vermeld

wordt [*Jehosjoea* 8:2] in verband met de strijd om de stad Ai, hetgeen door G-d geboden was, en zo ook op vele andere plaatsen. Daarop raadpleegde Mosjé Hasjem en G-d gaf hem toestemming, terwijl Hij zei: „*Zend mannen uit, als je denkt dat het nodig is, om het Land Kena'an te verkennen*, zodat zij er bekend mee raken en jou daar rapport over uitbrengen, en overeenkomstig hun informatie zul je je beraden hoe je het Land zult veroveren.” Toen hij hen wegzond, zij Mosjé tegen de spionen: „Trek van hier op naar het zuiden” [vs. 17], d.w.z.: „Ga langs deze weg naar het zuiden, zodat jullie de bewoners van dit land in het zuiden leren kennen – dit was namelijk de richting vanwaar Israël kwam – en kijk hoe sterk zij zijn, zodat de Israëlieten, die met hen te doen zullen hebben, op hun qui-vive zullen zijn en goed bewapend. En zo ook betreffende de steden, dat zij zouden weten hoe zij die moesten aanvallen en vanuit welke richting. En Mosjé vertelde hen verder dat zij te weten moesten komen of het Land zelf goed of slecht was, en als het slecht was, dat zij dan eerst andere delen zouden veroveren en zelfs Jehosjoea veroverde niet heel het Land.

Het is ook mogelijk dat Mosjé wilde dat zij zouden vertellen hoe goed het land wel was – want hij wist dat het een Land was, overvloedig van melk en honing – opdat een dergelijk bericht de mensen blij maken en zij met vereende krachten het Land zouden binnentrekken. Daarom zei hij tegen hen [vs. 20]: „Wees moedig en neem ook wat van de vruchten van het Land mee,” zodat de mensen met hun eigen ogen de overvloed van het Land zouden zien. Nu is het welbekend dat Egypte niet ver van Chevron [Hebron] ligt – op een afstand van ongeveer zeven dagen reizen – en de grens van het Land Kena'an komt dicht bij die van Egypte. Daarom is het onmogelijk dat mensen die in Egypte wonen, niet zouden weten of het Land Kena'an goed of slecht is. En inderdaad, de bedoeling van Mosjé was om uit te vinden langs welke weg hij zou optrekken en welke steden hij het eerst zou veroveren, zoals ik al heb uitgelegd. Maar daar de Israëlieten in Egypte slaven waren, die vreselijk hard moesten werken, „wisten zij niets, noch begrepen zij iets” [*Tehilliem* 82:5] van de aard van het Land. Daarom wilde Mosjé dat de spionnen hem alle bijzonderheden over het Land zouden vertellen, opdat het volk zich zou verheugen over de kwaliteit ervan, want hijzelf wist dat al.

Nu lijkt het mij uit de taal van Tora dat Mosjé in feite Hasjem niet raadpleegde of hij de spionnen zou zenden, maar dat de betekenis van de woorden „Zend mannen” is, dat het volk zelf al beslist had om spionnen te zenden en het was de gewoonte om twee spionnen in het geheim te zenden, en dat die alleen maar van enkel stammen zouden worden gekozen. Maar G-d, die de toekomst kent, gebod Mosjé hier om een man van iedere stam van Israël te zenden, „ieder van hen een man van aanzien.” Dit was omdat Hasjem wilde dat alle grote mannen gelijkelijk vertegenwoordigd zouden zijn op deze manier, zodat zij „zouden terugkeren tot Hasjem” [*Tehilliem* 22:28], en zo niet, dan zou de straf gelijk zijn voor heel het volk. Dit is de betekenis van de woorden: „Op bevel van Hasjem” [vs. 3], want het was op bevel van G-d dat het allemaal „vooraanstaande mannen” zouden zijn, en „hoofden van de Israëlieten” [Hiermee kwam de verantwoordelijkheid op alle stammen en niet slecht op een paar.]

Het lijkt mij verder toe, op grond van de eenvoudige betekenis van Tora, dat G-d, wanneer hij tegen Mosjé spreekt, het helemaal niet heeft over het verzoek van het volk om spionnen uit te zenden, noch over Mosjé's instemming met dat verzoek, want als dat het geval zou zijn geweest, dan had Tora hier moeten vermelden: „En de Israëlieten benaderden Mosjé en zeiden: Laat ons mannen voor ons uitzenden, enz. en het idee was goed in de ogen van Mosjé.” En daarna zou er dan hebben moeten staan: „En Hasjem sprak tegen Mosjé en zei: „Zend mannen, als je dat wil, zoals de mensen gevraagd hebben, enz.” Echter, de zaak was als volgt: De Israëlieten vroegen om spionnen uit te zenden en dat idee stond Mosjé wel aan. Naderhand kwam er een G-ddelijke communicatie tot Mosjé, zoals alle andere communicaties, en deze zei: „Zend mannen uit.” Dat is de reden voor de noodzaak van de verklarende woorden: „Die het Land Kena'an zullen verkennen, dat Ik de Israëlieten zal geven,” omdat Hij over iets nieuws spreekt, waarover tot nu toe nog niet gesproken werd. Dit alles was omdat „Hasjem het wilde voor Israëls rechtvaardigheid” [*Jesjahoe* 42:21] dat de delegatie volgens Zijn gebod zou worden uitgezonden en dat het zou zijn met deelneming van alle stammen en hun grote mannen, opdat het volk zou worden gered.

Volgens onze Rabbijnen was hun zonde dat zij zeiden: „Laat ons mannen uitzenden”, ondanks dat zij de redding door Hasjem hadden gezien, welke hij voortdurend voor hen deed, en zij hadden de wolk moeten volgen, en Mosjé accepteerde hun verzoek, om aan hun wensen te voldoen. De betekenis van het vers: „En het idee was goed in mijn ogen” [*Dewariem* 1:23] is: „Ik duld jullie slechte plan en heb opdracht gegeven om dat uit te voeren.” En G-d gebod hem om een man van iedere stam uit te zenden, zoals er ook gezegd wordt in het geval van Sjmoeël [I Sjmoeël 8:7]: „Luister naar de stem van het volk, naar alles wat zij jou zeggen, want het is niet jou, die zij verwerpen, maar ze verwerpen Mij als Koning over hen.” Deze mannen nu, die als spionnen werden uitgezonden, waren niet „bij name genoemd” [*Bamidbar* 1:17] door G-d, zoals in het geval van de volkstelling en in het geval van de verdeling van het Land [*Bamidbar* 34:19-28], want wie de opdrachten van Hasjem uitvoert, overkomt geen ongeluk. Daarom gebod Hij, gezegend is Hij, Mosjé alleen maar: „Je moet telkens één man voor de stam van zijn voorvaderen sturen, enz.” en dat het vooraanstaande mannen moesten zijn, maar het was Mosjé zelf die de mannen uitkoos en hen wegzond, „en zij brachten kwaad op hunzelf” [*Jesjahoe* 3:9].

Sforno **Zendt voor jezelf mensen** – Sta het hen niet toe dat zij zelf mensen uitkiezen, hetgeen zij zullen doen want zij zeiden: „Laten wij mensen voor ons uitzenden” [*Dewariem* 1:22], en dan zullen zij misschien gewone mensen uitzenden die het goede van het Land niet zullen waarderen en die daar dan op een dergelijke minderwaardige wijze over zullen spreken, dat Israël zal denken dat G-d hen misleid heeft. En dan zullen zij niet tot inkeer komen, zoals zij al gedeeltelijk gedaan hebben, zoals zij later zeiden: „We hebben gezondigd tegen Hasjem” [*Dewariem* 1:41]. De spionnen die Mosjé echter uitzond, hoewel zij slecht handelden door de harten van de mensen af te wenden ten gevolge van hun eigen gebrek aan vertrouwen in de Almachtige G-d, herkenden niettemin de goedheid van het Land en rapporteerden dat ook, toen zij zeiden: „En het is ook een land dat overvloedig van melk en honing (13:27), hetgeen Tora aantoont door ons te vertellen: „En zij namen van de vruchten van het Land... en zij zeiden: ‘Het Land is goed.’ ”

[*Dewariem* 1:25] Maar zij zeiden ook dat het onmogelijk was om het te veroveren. En toen Israël zich hun zonde realiseerde, dat zij de redding van G-d niet vertrouwden en dat G-d het de overwinning zou bezorgen, toen kregen zij berouw en zeiden: „We hebben gezondigd tegen Hasjem, laten we optrekken en oorlog voeren” [*Dewariem* 1:41]. En zij baden tot Hem, zoals er geschreven staat [ib. vs. 45]: „Jullie kwamen tot inkeer en huilden voor Hasjem.” Maar G-d, gezegend is Hij, accepteerde hun gebeden niet, wegens de ontheiliging van G-ds Naam die zij begaan hadden, een overtreding waarvoor geen verzoening kan worden verkregen, dan alleen door de dood, zoals de Tora getuigt [*Sjemot* 32:34]: Maar op de dag waarop Ik hen met straf zal bedenken, zal Ik ook deze zonden van hen bedenken.”

Ieder van hen een man van aanzien – Dit waren de meest vooraanstaande mannen van de stammen, zodat zij in staat zouden zijn de kwaliteit van het Land te herkennen.

MISJNA VAN DE WEEK

Berachot Hoofdstuk 8

Misjna 1

Dit zijn de dingen waarin Beit Sjammai en Beit Hilleel¹ van mening verschillen betreffende de maaltijd². Beit Sjammai zegt: men zegt eerst een beracha over de dag³ en daarna over de wijn, en Beit Hilleel zegt: men zegt eerst een beracha over de wijn⁴ en daarna over de dag.

Aantekeningen

1. Sjammai en Hilleel waren de hoofden van het Sanhedrin in de tijd van Koning Herodus (van 3738-3768 [-32 tot +8]). Hun academie's, Beit Sjammai, resp. Beit Hilleel genoemd, hadden vele meningsverschillen, waarvan er hier enkele genoemd worden.

2. De maaltijd: De maaltijd op vrijdagavond, wanneer *Kiddoesj* gemaakt wordt voor Sjabbat over een beker wijn. De *Kiddoesj* bestaat uit twee berachot, die allebei over een beker wijn gezegd worden, voordat men aan de avondmaaltijd op vrijdagavond begint. De ene beracha is de beracha voor de wijn, de andere dient om de Sjabbat in te wijden.

3. Dit zijn de dingen men zegt eerst de beracha over de dag: Men spreekt eerst de heiliging van de [Sjabbat-] dag uit, en daarna zegt men de beracha voor de wijn: *Boree perie haggafen* „Die de wijnstok geschapen heeft”, want eerst wordt de dag heilig verklaard, en pas daarna komt de wijn op tafel, ter ere van de dag. En zoals [de Sjabbat] eerst binnenkomt, zo gaat die ook voor in de beracha (RAV) [De Sjabbat begint direct na zonsondergang op vrijdagavond en is dus niet afhankelijk van de wijn. Pas nadat de Sjabbat al is ingegaan, maakt men de Kiddoesj (over wijn)].

4. Men zegt eerst de beracha over de wijn: En zo is ook de wet voor wie de *Kiddoesj* uitspreekt over brood [wanneer men geen wijn heeft, zegt men de *Kiddoesj* over brood, dat dan de plaats van de wijn inneemt en men zegt dan eerst de beracha over het brood]. Want de wijn of het brood maken het mogelijk om de *Kiddoesj* voor de dag uit te spreken, want zonder wijn en brood maakt men geen *Kiddoesj*.

De belangrijkste onderwerpen uit Talmoed Traktaat Berachot Daf 51b

Degene die de beracha over een beker wijn zegt, heft de beker een *tefach* (ongeveer 8-10 cm) op boven de tafel, op het moment van de beracha, zodat alle aanzittenden kunnen zien dat hij de beracha over de beker zegt, want er is gezegd (*Tehilliem* 116:3): „Ik zal de beker van de verlossing opheffen en de Naam van Hasjem aanroepen.” Nadat men de beracha gezegd heeft, laat men de leden van zijn gezin drinken van de beker van de beracha, opdat zij gezegend zullen zijn. Deze voorschriften gelden ook voor de beker wijn waarover men de *Kiddoesj* zegt, en ook voor de vier bekers wijn van Pesach (*Sjoelchan Aroech* 171:9).

Birkat hamazon zittend

De Gemara besluit het zevende hoofdstuk met een halacha betreffende de *Birkat hamazon*: Zowel diegenen die staande eten, als zij die zittende eten, moeten de *Birkat hamazon* zittend zeggen, opdat zij de beracha met de nodige aandacht zeggen.

De Kiddoesj

Op deze Daf begint het achtste hoofdstuk van Traktaat Berachot. De Misjna noemt een aantal meningsverschillen tussen Sjammai en Hillel betreffende de *Kiddoesj* en de *Havdala* tijdens de maaltijd. Het eerste meningsverschil betreft de *Kiddoesj* op vrijdagavond en de avond van Jom Tov. De *Kiddoesj* bestaat uit twee berachot: de *birkat hagefen* voor de wijn en de beracha van de *Kiddoesj* voor de dag. Volgens *Beit Sjammai* moet men eerst de beracha voor de dag zeggen en daarna zegt men de beracha voor de wijn. Echter, de halacha is volgens *Beit Hillel*, die zegt dat men eerst de beracha voor de wijn zegt, omdat die vaker gezegd wordt, want die zegt men iedere dag van de week (wanneer men wijn drinkt) en daarna zegt men de *Kiddoesj* voor de dag, want er werd een stem uit de Hemel gehoord, die zei, dat de halacha in alle gevallen volgens *Beit Hillel* is en ook omdat er een algemene regel geldt dat wat vaker voorkomt, voorrang heeft.